

Referat från seminarium, Stadsbiblioteket i Göteborg, den 8 okt. -15, kl. 18.30-20.30 Arr. Fredsam med stöd av Stadsbiblioteket samt ABF.

Del i serien *Vägar till fred.*

VI FÅR ALDRIG GLÖMMA

Vittnesmål från Hiroshima, Nagasaki och Fukushima

Medverkande: Tomas Magnusson, moderator, Fredsam

Överlevare från Hiroshima Reiko Yamada, Tokyo Federation of A-Bomb Sufferer's Organizations (Hibakusha)

Dr Osamu Saito, läkare och fredsaktivist från Fukushima

Reiko Asato Kodama, medlem i Japan Council against Atomic and Hydrogen Bombs, vid besöket också tolk mellan japanska-engelska-japanska

Som fjärde representant från Japan var Yutaka Akiyama, journalist och chef för en avdelning som rapporterar om kärnvapen- och kärnkraftsfrågor. Han skickade under de fyra dagarna hem många reportage från Sverigebesöket till sin tidning.

Vi hade vid seminariet tolk, Mio Nakamura, mellan japanska-svenska-japanska

Tidigare på dagen hade de japanska gästerna genomfört ett skolbesök på Sörgårdsskolan i Mölndal och talat till åk 9-orna (3 klasser) och lärare. Dessutom ska de följande dag besöka Arbetarrörelsens folkhögskola i Göteborg och Hulebäcks gymnasium i Mölndal.

Mötet inleds av Tomas Magnusson som presenterar gruppen och kvällens program. Därefter får vi se en 10 minuter lång DVD (som också inleder talen vid de övriga besöken). Den visar det fruktansvärda som hände i Hiroshima den 6 aug. 1945 då USA släppte en atombomb (den första över bebyggelse) över Hiroshima. Tre dagar senare följdes den av ännu en, denna gång en plutoniumbomb, över Nagasaki. Cirka 200 000 människor dog av bomberna de dagarna eller snart därefter.

Därefter börjar Reiko Yamada tala, lågt. Hon läser från ett papper. Hon har gjort detta oräkneliga gånger förut. När GPs journalist (intervju den 6 okt. på Sörgårdsskolan) frågade henne om tiden påverkade minnet så att det blir svagare sa hon att det fortfarande är lika starkt. Man förstår att det måste vara en oerhört smärta att dag efter dag utsätta sig för plågan att lyfta dessa fruktansvärda minnen. Hon gör det, säger hon, för att hon måste berätta så att människor inte glömmes. **DET FÅR ALDRIG HÄNDA IGEN.**

Hon börjar med att säga: Jag är överlevare från Hiroshima, Hibakusha. Jag är glad över att tala om mina erfarenheter med er som är aktiva i fredsrörelsen varje dag. Ni fick se en kort film om vad som hände i Hiroshima för 70 år sedan. Det som fattas i filmen är lukter och ljud vi upplevde: bränt kött, stank, eldar där kroppar brändes, rök....

Hon berättar och den svensktalande tolken översätter för ett knäpptyst auditorium:

Den 6 aug. 1945, när den första atombomben fälldes över Hiroshima, var jag 11 år gammal och gick i fjärde klassen i folkskolan. Jag var på skolgården under den strålände solen. Klockan var 08.15 på morgonen. "Titta en B29:a!" ropade en pojke och jag tittade upp mot himlen och såg ett silverskimrande B29 bombplan högt upp i den blå skyn. Efter den såg jag en båge av vit vattenånga. "Det är vackert!", tänkte jag. I nästa ögonblick bländades jag av en vit blix. Jag sprang mot skyddsrummet. Den heta sanden blåste hårt mot min rygg och jag föll till marken. När jag nådde skyddsrummet tillsammans med mina skolkamrater var där redan fullt av folk från grannskapet och där fanns ingen plats för oss. När vi väntade utanför dränktes vi av det svarta regn som vi sedan fick veta var radioaktivt "Svart Regn". Vi blev våta och darrade av köld. Solen var försvunnen bakom tunga, lågt gående moln.

Vår del av staden låg 2,5 km från hypocentrum, ("ground zero" rakt under där bomben detonerat). Litet närmare centrum härjade bränder som bomben orsakat. Många brända och skadade människor flydde från området ut från centrum av staden. De var så kraftigt brända och förändrade att de inte såg ut som människor. Varje gata i vår del av staden var så överhopad med skadade att det inte fanns plats att sätta fötterna.

Min far hade varit i en skolbyggnad ungefär en km bort från explosionscentret. Han räddades från en byggnad som fallit samman och han lyckades ta sig hem men han var blodig över hela kroppen på grund av allt krossat glas. Ännu efter många år kom bitar av glas ut från hans kropp och fick honom att svimma. Tjugo år efter bombanfallet fick han lungcancer och samtidigt leukemi. Trots

att han fick blodtransfusioner och medicinsk behandling bland annat med benmärckstransplantationer från mig, dog min far i upprepade kramper.

Min äldsta syster, som råkade ut för bomben på en plattform i Hiroshima järnvägsstation 1,5 km från hypocentrum, kom hem på kvällen följande dag. Hon hade fått brännskador på halsen och ryggen. Eftersom vi inte hade någon medicin att behandla henne med lade min mor tunna skivor gurka på hennes rygg för att svalna av hennes brännskador, men hon bara grät av smärta . Hon kunde inte ligga ner. Så smärtsam var hennes brännskadade, såriga överdel av kroppen.

Min 13-åriga syster var sjuk den dagen och hade stannat hemma, så lyckligtvis dödades hon inte. Men alla hennes lärare och skolkamrater som hade mobiliserats för att arbeta i centrum av staden den dagen hade dött.

Nästan varje familj i vårt grannskap hade medlemmar som blivit offer för bomben. De var skadade eller brända eller saknades. En god vän till mig väntade på att hennes mamma skulle komma hem med fyra bröder och systrar. Den andra dagen efter bombanfallet krälade en svart klump in i huset. De trodde först att det var en stor, svart hund, men snart förstod de att det var deras mamma. Hon föll samman och dog när hon slutligen nådde hemmet . Fem barn lämnades moderlösa. I ett annat grannhus kom den 13-åriga dottern inte hem. Dag efter dag under två månader gick hennes mamma och letade efter henne i Hiroshima Centrum. Men hon hittades aldrig.

Från ungefär tredjedagen fördes de döda kropparna till skolgården på min skola. Den ena efter den andra kremerades. Staden fylldes av svart rök och lukten av döda kroppar. Enligt statistiken kremerades 2 300 kroppar där men utan att de blev identifierade. Alla rapporterades saknade.

Japans kapitulation i Andra Världskriget rapporterades den 15 augusti och kriget var slut men bristen på mat fortsatte. I min skola planterade vi på våren följande år sötpotatis på skolgården. När vi skulle skörda den och grävde i jorden kom människoben upp med potatisen och det var fruktansvärt. Vi kunde inte äta potatisen.

* * * * *

När bomberna släpptes över Hiroshima och Nagasaki den 6 respektive 9 augusti 1945 exponerades totalt 600 000 människor för den intensiva hettan, stormarna och radioaktiviteten. Så mycket som 42% av dem har inte kunnat identifieras och de betecknades endast som oidentifierade offer.

De av oss, Hibakusha, som nätt och jämnt överlevde de här två dagarna kommer livligt ihåg de som desperat ropade på hjälp och mötte en grym död. Vi hemsöks fortfarande av samvetsqual att vi inte kunde hjälpa dem. Många har lidit av diskriminering för att de är Hibakusha och de kunde inte gifta sig och få barn. Fortfarande lider många av oss av hälsoproblem som orsakades av följderna av att vi blev utsatta för radioaktiv strålning.

Kärnvapen är helt och hållet omänskliga vapen. En enda bomb kan ödelägga en hel stad på ett ögonblick, döda mängder av människor och beröva till och med framtida generationer deras liv. Vi Hibakusha kallar dem "djävulens vapen".

De katastrofala skadorna av kärnvapen får inte upprepas någonstans på jorden. Offrens lidande och sorg får aldrig glömmas. Kärnvapen måste avskaffas.

Vi uppmanar alla människor runt hela världen att ta varandra i händerna för att tillsammans uppnå en värld utan kärnvapen.

Tack!

Dr Osamu Saito talade därefter.

Han är verksam i föreningen för kärnvapnens avskaffande. Han har erfarenhet från Hiroshimaoffren och har de senaste åren återvänt till sin barndomsstad Fukushima där han efter kärnkraftverkshaveriet hjälpt offren och följt upp hälsotillståndet hos befolkningen.

Hans berättelse:

Vi har mött svåra problem under dessa 4 1/2 år efter haveriet. Pga begränsad tid här i kväll kan jag inte berätta allt. Så t ex hinner jag inte berätta det viktigaste, varför olyckan skedde.

De 11 mars 2011 drabbades Fukushima av en jordbävning och en följande tsunami. Stora explosioner i kärnkraftverken ledde till haveri. Fukushima ligger 230 km norr om Tokyo. Radioaktiva partiklar spreds först norrut med vin-

den. Sedan svängde vinden så att det radioaktiva molnet drog söderut. En del nådde t o m Tokyo.

Jag jämför gärna litet med Tjernobylyolyckan den 26 april 1986. Då spreds det radioaktiva molnet åt nordväst och nådde efter två dagar Finland och Sverige, därefter till hela Europa, medsols. Här får ni se bilder över den radioaktiva spridningen (finns tyvärr ej här i referatet). Det här röda området svarar mot ett nedfall på 30 000 kBq (kilobequerel) per kvm vilket under ett år ger 500 mSv (milliSievert). Om man valde att stanna kvar i det röda området skulle man på ett år få den strålningsdosen. Kärnkraftverksoperatörernas maximala gräns är 20mSv/år. 500 är således en väldigt hög siffra. Enligt erfarenheter från Hiroshima dog Hibakusha där i 50% av fallen om de fick 4 000 mSv. det motsvarar alltså 8 år av 500 mSv/år. Även om man bor i det här området 2-3 år blir det en väldigt hög dos. Det var därför inte tillåtet att låta människor bo kvar inom det här området. Staten beordrade alltså evakuering av 8 000 personer.

Medicinska synpunkter: Vi vet

1. att thyreoideacancer ökar
2. Även andra, icke cancersjukdomar ökade
3. Psykologiska sjukdomar?
4. Andra problem?

I Fukushima tittar vi alldeles extra på thyreoideacancer (sköldkörtelcancer), Självklart tittar vi även på de andra cancersorterna.

I Tjernobylyfallet uppmätte forskningsstationen i Forsmark (nordöstra Uppland) utfallet. Forskaren Martin Tondel har beräknat risken att få cancer utifrån den radioaktiva strålning personer utsatts för. På ett område med 100 kBq per kvm var den extra relativa risken 0,11, vilket innebär att risken ökar 1,11 gånger att få cancer då man utsatts för denna strålningsdos. Jag blev överraskad, säger Dr Saito, när jag såg det här, att det är så mycket. 100 kBq /kvm motsvarar området långt utanför det röda området på den karta jag visat er. Även jag bor i det området, och många bor kvar. Risken att dö av cancer ökar enligt den här forskningen 1,11 gånger.

110 000 personer var tvungna att evakueras från Fukushima. Dessa personer är spridda över hela Japan. Det finns folk som återvänder. Det finns oro att

återvända. Folk undrar om man måste flytta från Fukushima City där jag bor idag.

(En bild visas över antalet döda under evakueringen.) Fram tills idag, okt. 2015, har 1 962 personer avlidit pga kärnkraftverkets haveri . Det gäller Fukushima prefektur (ungefär region). Så det är helt rätt att fly från det radioaktivt smittade området.

Det blir svårigheter i livet också efter evakueringen. Thyreoideacancer: I Fukushima prefektur fanns det 360 000 ungdomar under 18 år. Vi gjorde ultraljudsundersökningar på alla 360 000. Vi hade planerat att utföra tester i 3 år och de avslutades i april i år.

Vi undersökte incidensen av thyreoideacancer, Vi började i de mest kontaminerade områdena 2012 och 2013. Sedan fortsatte vi med de minst kontaminerade. Vi hittade 2011 0,033%, 2012 0,040% och 2013 0,038%. Trots att områdena vi undersökte hade olika grader av kontamination var det nästan samma procentsats. Vi har dock inte kommit fram till om orsaken är radioaktivitet eller ej.

Psykiska följder av olyckan: Depressioner bland de evakuerade var 3%. Jämfört med genomsnittet i Japan var incidensen 3 gånger högre. Självmordsstatistik under de 4 ½ år som gått: 72 personer har tagit sitt liv pga kärnkraftolyckan. I andra områden har en minskning skett. Så ej i Fukushima. De som var tvungna att lämna hemorten blev separerade från familjen, de oroar sig för framtiden. De här problemen är de största, tycker jag.

Frågor som ställdes till hela panelen.

AB: Hur stor är den antimilitära rörelsen i Japan i dag?

Saito: Ni har kanske hört om en stor händelse i Japan i somras. Enligt artikel 9 i vår konstitution får Japan endast ha självförsvar, inte döda människor utanför Japan. Framför allt får vår militär inte gå i strid tillsammans med andra länders militärer. Nu har det föreslagits att konstitutionen ska ändras så att vår militär ska kunna strida utomlands tillsammans med USA. Det här beslutet skadar vår konstitution som skapades utifrån vår erfarenhet av atombomberna. Ändrades då konstitutionen? Nej, den ändrades inte men en ny lag har föreslagits som säger att man får ändra **tolkningen** (min kursivering) av konstitutionen så att "ett kollektivt självförsvar" tillåts, vilket innebär strider utanför Japan tillsammans med annan makt. Pga detta lagförslag har en stor folkrörelse i hela Japan bildats. Den säger nej till lagförslaget, bakom vilket premiärminister Abe står. I somras samlades i protest flera tiotusental människor runt

parlamentsbyggnaden. Det var mest ungdomar, universitetsstuderande, kvinnor av olika bakgrund. De har deltagit mycket spontant. Akademiker och experter, de flesta, har också sagt nej till att ändra tolkningen av konstitutionen. Tyvärr gick ändå det nya förslaget igenom. Många av oss känner att kampen har börjat nu

Fråga: Finns det vrede hos folket över vad amerikanarna gjorde när de anföll med kärnvapen?

Yamada: Vreden försvinner inte men den hjälper inte. Det viktigaste är att avskaffa kärnvapnen. Offren kan annars inte vila i frid. Det viktigaste är NO MORE! Att inte upprepa detta.

Fråga: Går de radioaktiva strålskadorna i arv till nästa generation?

Saito: Efter djurförsök blev det tydligt att de går i arv. Men när det gäller människor har vi inte kommit fram till resultat efter Hiroshima och Nagasaki. Nu har de barnen nått 50-årsåldern. Vi får se när de blir äldre hur de påverkats.

EF: Talar man i Japan idag om sambandet mellan kärnkraft och kärnvapen?

Saito: Efter kärnkraftverkshaveriet i Fukushima tycker många av oss att vi bör avskaffa kärnkraftverken men det finns politiska krafter och de som talar för kärnkraft. Under fyra år har det debatterats för och emot.

Tomas Magnusson: Gensuikyo (den japanska föreningen mot kärnvapen) hade tidigare ett smalt program som riktat sig bara mot kärnvapen men nu vill de även få bort kärnkraften,

GW; Nu har det gått 70 år. Är det risk att detta blir glömt när det inte finns några vittnen kvar?

Yamada: I såväl Hiroshima som Nagasaki har det startats studiegrupper. Jag bor numera i Tokyo. Där har vår organisation yngre medlemmar. Vi lär dem så de ska kunna föra våra erfarenheter vidare.

Fråga om radioaktivitet i Hiroshima och Nagasaki.

Saito: Idag är det ingen hälsorisk där. När man gräver i jorden kan man finna Cesium-137 som bildades av atombomben. Dock kontaminerar de kärnvapentest som gjordes fram till -60-talet luften mer. Dess påverkan är större.

CD: Det var ju USA som släppte bomberna. I Okinawa finns en stor amerikansk militärbas. Hur ser man på den amerikanska militärens stora närvaro i Japan?

Yamada: Ja, det finns en amerikansk militärbas där. Jag tycker synd om Okinawa. USA ville öka militärbasen i Okinawa. Det blev protester. Det känns som om vi fortfarande är under ockupation av USA.

IH: Har Japan militärtjänst?

Saito: Nej. I samband med ändringen av tolkningen av konstitutionen sa Abe att han ville införa militärtjänst i Japan. Man vet inte hur det går.

OF: Det vore intressant att höra hur man kan ändra tolkningen av konstitutionen. Hur lyder den offentliga förklaringen?

Saito: Det är omöjligt egentligen. Experterna har sagt att det inte går. De påstår då att alla länder har rätt att försvara sig – självförsvar tillsammans med andra.

KU: Hur var det politiska spelet omkring detta? Hur är det med Abes styrka och USAs påtryckningar?

Saito: Det liberala partiet som Abe tillhör är stort i Japan. Ekonomi var deras största argument. De nämnde då inget om tolkningen av konstitutionen Efter stora protester från folk känner de oro inför nästa val. Redan innan förändringen hade gått igenom hade toppmilitärer kommit överens med politiker. Det var starka påtryckningar från USA. Så har det alltid varit. (Här ser jag, Karin som skriver detta, starka likheter mellan hur Världensavtalet med NATO genomförs i Sverige. Detta bekräftas ytterligare vid samtal senare med våra gäster.)

Rieko Asato Kodama från den japanska föreningen mot kärnvapen (Gensuikyo): Det finns ett underhus i parlamentet. Innan lagförslaget antogs där visade en opinionsundersökning att folk verkligen inte ville ha den här lagändringen så att japansk militär kan strida utomlands. Men det är annorlunda i parlamentet. Nästa år blir det val till överhuset. Nu talar oppositionspartierna om att bilda en allians mot den här lagen.

Tomas Magnusson avslutade med tack till deltagarna som mottog presenter från organisationer inom Fredsam. Tomas berättade också om kommande planerade seminarier, som alla anslås på www.fredsam.se

Vid pennen

Karin Utas Carlsson